

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-3\(39\)-231-250](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-3(39)-231-250)

УДК 336.22:311(477),

JEL Classification: H30

Олена Вікторівна Шишкіна

доктор економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна).
E-mail: shyshkina.olena.v@gmail.com. ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8946-1027>
ResearcherID: F-3208-2014. Scopus Author ID: 58995081900

Ольга Миколаївна Кальченко

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: onkalchenko.2014@gmail.com. ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7120-9843>
ResearcherID: H-2185-2014. Scopus Author ID: 57220056099

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАТИСТИКИ ДЛЯ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

У статті досліджено роль і можливості використання фінансової статистики для оцінки ефективності фіскальної політики в Україні. Визначено основні напрями фіскальної політики, узагальнено їхні переваги, недоліки, встановлено ключові інструменти й обмеження реалізації. Досліджено вплив економічних та політичних факторів на формування фіскальної політики України. Виявлено й узагальнено теоретичні підходи до оцінки ефективності фіскальної політики з використанням фінансової статистики. До таких підходів було віднесено такі, що ґрунтуються на: фіскальних правилах та індикаторах стійкості; моделях структурного дефіциту та циклічно скоригованого балансу; економетричних моделях та індексах фіскальної стійкості; аналізі еластичності податкових надходжень; інтегрованих показниках ефективності фіскальної політики. Вивчено міжнародний досвід застосування фінансових статистичних методів в оцінці фіскальної політики та сформульовано можливості їх адаптації в Україні. Розроблено рекомендації для удосконалення використання фінансових статистичних даних у моніторингу та аналізі фіскальної політики України.

Ключові слова: *фіскальна політика; фінансова статистика; стримуюча політика; стимулююча політика; ефективність; фіскальна стійкість; економетричні моделі; еластичність податкових надходжень; інтегровані показники ефективності.*

Табл.: 2. Рис.: 2. Бібл.: 20.

Постановка проблеми. В умовах значних макроекономічних викликів, які посилюються в Україні в останні роки у зв'язку з війною та руйнуванням значної частини інфраструктури, промислових підприємств, логістичних та інших об'єктів і знайшли відображення в посиленні економічної нестабільності, розгортанні інфляційних процесів та генеруванні змін у податково-бюджетній системі, актуалізується необхідність здійснювати оцінювання ефективності фіскальної політики, яка через формування державного бюджету та раціональний розподіл ресурсів здатна стимулювати відновлення національної економіки.

Фінансова статистика виступає ефективним інструментом не лише для моніторингу поточного стану державних фінансів, але і для прогнозування можливих фіскальних наслідків, що дає змогу своєчасно реагувати на негативні наслідки ризиків, які спричиняються трансформаційними змінами зовнішнього і внутрішнього середовища та розробляти й реалізовувати корисні заходи.

Крім того, застосування фінансової статистики дозволяє отримати об'єктивні показники оцінки результативності фіскальної політики, необхідні для підвищення рівня прозорості урядових рішень, що стосуються трансформації податкової системи та реформування бюджетного процесу, які відбуваються в Україні.

Використання фінансової статистики для оцінки результативності фіскальної політики є загальноприйнятою практикою в розвинених країнах, а отже, адаптація іноземного досвіду в Україні може сприяти інтеграції найкращих міжнародних практик у національну систему управління державними фінансами, що забезпечить підвищення її ефективності. Також варто зазначити, що поява та швидке впровадження цифрових технологій у всі сфери діяльності значно розширили можливості аналітики на основі фінансової статистики. Так, наприклад, використання новітніх методів збору й аналізу даних дозволило суттєво підвищити точність і оперативність оцінки фіскальної політики, що є критичним фактором в умовах динамічних змін в економіці.

Враховуючи вищенаведене, вважаємо можливим стверджувати, що тема наукового дослідження є надзвичайно актуальною, оскільки ефективність фіскальної політики має безпосередній вплив на економічний розвиток країни, а використання фінансової статистики є важливим інструментом для її оцінки та вдосконалення згідно з реаліями сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досліджень, присвячених проблематиці використання фінансової статистики для оцінки ефективності фіскальної політики в Україні, дозволяє констатувати, що означена проблема залишається актуальною через нестабільність фіскальної системи країни. Варто зазначити, що дослідження фіскальної політики України останнього десятиліття передусім зосереджуються на оцінці її ефективності в контексті макроекономічної стабільності, бюджетної дисципліни, управління державним боргом та податкового адміністрування.

Так, наприклад, авторський колектив на чолі з І. Г. Лук'яненко в колективній монографії «Системний аналіз формування державної політики в умовах макроекономічної дестабілізації» значну увагу присвятив «системному аналізу та розробці теоретико-методологічного забезпечення формування середньострокової та довгострокової взаємоузгодженої фінансово-бюджетної та монетарної політики для досягнення макроекономічної стабільності», а також розробив «комплекс макромоделей моделей української

економіки різного рівня складності», який «дає змогу не тільки оцінити сценарії макроекономічного розвитку держави за різної комбінації фінансово-бюджетних та монетарних інструментів, а й розробити мапу можливих ризиків дестабілізації економічної системи у випадку їх неузгодженості» [18].

П. Дадашова доводить, що досягнення макроекономічної стабільності «неможливо без розвитку сучасного економіко-математичного інструментарію, зокрема макроекономічних моделей, які описують поведінку складних економічних систем і дають змогу будувати та досліджувати сценарії розвитку економіки при застосуванні різних комбінацій фіскальних і монетарних інструментів у динаміці, виявляти та запобігати негативним тенденціям на шляху досягнення стану макроекономічної стабільності» та присвячує низку наукових праць зазначеному науковому напрямку [14].

Значна кількість науковців вивчають ефективність фіскальної політики в контексті її впливу на регіональний рівень, акцентуючи увагу на проблематиці забезпечення стійкості місцевих бюджетів і доводячи, що систематичне оцінювання фінансової стійкості дозволяють керівництву ухвалювати обґрунтовані рішення щодо коригування бюджету та покращення планування, що сприяє підвищенню ефективності бюджетної політики в умовах дефіциту фінансування на місцевому рівні. У цьому науковому аспекті вважаємо доцільним особливо виділити наукові роботи таких вчених, як А. Вдовиченко [11; 12], Л. Лисяк [4], С. Качула [4], О. Грабчук [4], Т. Бондарук [10], І. Чугунов [19, 20], М. Карлін [16].

Наукове опрацювання інструментарію, що застосовуються для оцінювання фіскальної політики, дозволяє виявити певні відмінності, що спостерігаються у вітчизняній та іноземній практиці. Так, у більшості міжнародних досліджень використовуються такі показники оцінки, як коефіцієнти бюджетної дисципліни, аналіз податкового навантаження, фіскальні правила та показники стабільності державних фінансів [1-5; 7-9]. В Україні з метою оцінювання ефективності використовується аналіз податкового адміністрування та управління державним боргом, що дозволяє врахувати макроекономічну нестабільність та інші ризики для фіскальної стійкості. При цьому особливу увагу приділяють оцінці стабільності бюджету та ефективності розподілу бюджетних коштів у регіонах [15]. Також одним з аспектів оцінки ефективності фіскальної політики є аналіз зміни податкового навантаження на суб'єктів підприємницької діяльності [13; 14].

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Попри значну кількість наукових праць, присвячених досліджуваній темі, в Україні бракує системних досліджень теоретико-прикладних підходів до оцінки ефективності фіскальної політики з використанням фінансової статистики та адаптації цих практик в умовах реалій української економіки. Тож, у цьому дослідженні вважаємо доцільним проаналізувати основні напрями та

інструменти фіскальної політики, які застосовуються в Україні та світі, виявити основні статистичні показники, які відображають ефективність фіскальної політики, порівняти підходи різних країн до оцінки результативності фіскальної політики в умовах сучасних викликів.

Метою статті є дослідження ролі й можливостей використання фінансової статистики для оцінки ефективності фіскальної політики в Україні, виявлення ключових показників та методів аналізу, які сприяють підвищенню її прозорості, результативності й макроекономічній стабільності та соціально-економічному розвитку країни.

З огляду на мету сформулюємо основні завдання дослідження, до яких належать:

- визначення основних напрямів та ключових інструментів реалізації фіскальної політики;
- дослідження впливу економічних та політичних факторів на формування фіскальної політики України;
- виявлення і узагальнення теоретичних підходів до оцінки ефективності фіскальної політики з використанням фінансової статистики;
- вивчення міжнародного досвіду застосування фінансових статистичних методів в оцінці фіскальної політики та можливостей їх адаптації в Україні;
- розробка рекомендацій для удосконалення використання фінансових статистичних даних у моніторингу та аналізі фіскальної політики України.

Виклад основного матеріалу. Фіскальна політика охоплює сукупність заходів, спрямованих на регулювання доходів та витрат держави, впливає на економічне зростання, зайнятість, інфляцію та соціальну справедливість, а також забезпечує стабільність і розвиток національної економіки. В умовах повномасштабних воєнних дій на території України, проблема ефективності фіскальної політики стає критично важливою для забезпечення економічної стабільності та соціального захисту населення.

Складність та багатогранність обраної теми дослідження вимагає структурування наукової статті відповідно до сформульованих завдань дослідження.

Першим етапом наукової роботи є визначення і дослідження основних напрямів та інструментів фіскальної політики, яка реалізується в Україні та світі.

Основні напрями фіскальної політики, які використовуються в Україні та світі, можна поділити на дві основні категорії: стимулююча та стримуюча фіскальна політика (рис. 1).

Стимулююча фіскальна політика має на меті стимулювання економічного зростання, являє собою комплекс заходів, спрямованих на збільшення державних витрат або зменшення податків і застосовується в умовах економічної рецесії або уповільнення, коли виникає потреба в підвищенні попиту на товари та послуги, створення нових робочих місць і підтримці споживчої активності.

Рис. 1. Характеристика напрямів фінансової політики та інструментів їх реалізації

Джерело: розроблено авторами на основі [11; 12; 16; 17; 18].

Стримуюча фінансова політика націлена на зниження інфляційного тиску та стабілізацію економіки і передбачає реалізацію заходів, спрямованих на зменшення державних витрат або збільшення податків й використовується в умовах економічного буму, коли існує ризик перегріву економіки, що може спричинити значний рівень інфляції.

Варто зауважити, що як стимулююча, так і стримуюча політика є важливими інструментами макроекономічного регулювання і застосовуються залежно від стадії розвитку національної економіки та стратегічних цілей визначених урядом. Варто зазначити, що ці політики мають свої інструменти реалізації, які можуть бути пов'язані між собою в контексті загальної економічної стратегії.

До основних *інструментів реалізації стимулюючої фінансової політики* варто віднести:

- зниження податків, що сприяє збільшенню наявних доходів фізичних і юридичних осіб і стимулює споживання та інвестиції;
- збільшення державних витрат, пов'язаних з інвестуванням держави, передусім під час фінансово-економічної кризи, у великі інфраструктурні проекти, соціальні програми, освіту та охорону здоров'я для стимулювання зайнятості та попиту;
- фінансові стимули, у тому числі програми субсидій, соціальні виплати, або прямі фінансові вливання в економіку для стимулювання попиту та зайнятості.

Основними *інструментами реалізації стримуючої фінансової політики* є:

- підвищення податків, що знижує наявний дохід населення, а отже через зниження попиту відбувається стримування інфляційного тиску;
- зменшення державних витрат, що пов'язано зі скороченням державних програм та соціальних виплат з метою зменшення бюджетного дефіциту та державного боргу;
- фінансова консолідація, яка передбачає реалізацію заходів з економії задля скорочення бюджетного дефіциту та державного боргу через реформи витрат і підвищення доходів.

Крім зазначених, для стримуючої і стимулюючої фінансової політики варто відзначити ще такі інструменти, як:

- фінансові мультиплікатори – інструменти, які показують, як зміни державних витрат впливають на економічну активність. Вважається, що державні витрати можуть мати мультиплікативний ефект, коли кожна додаткова одиниця витрат приносить більше приросту ВВП [11; 12; 17];
- структурні реформи, що передбачають структурні зміни в бюджетній системі для поліпшення довгострокової стійкості економіки [11].

Варто зазначити, що інструменти стимулюючої та стримуючої фінансової політики є взаємопов'язаними й можуть бути використані в комбінації для до-

сягнення макроекономічних цілей. Зазначений взаємозв'язок можна прослідкувати через циклічність економіки, балансування бюджету та сигналів ринку. Наприклад, у періоди економічного спаду можуть застосовуватися стимули, а в періоди буму – стримуючі заходи. У періоди зростання економіки можна підвищувати податки для накопичення резервів, які потім можуть бути використані для стимулювання на стадії економічного спаду/ депресії. Зміна фіскальної політики може надати сигнали для бізнесу та споживачів (зниження податків може сигналізувати про намір уряду підтримати зростання, тоді як підвищення податків може свідчити про необхідність контролю інфляції).

Фіскальна політика України формується під впливом численних економічних та політичних факторів, які, взаємодіючи, суттєво впливають на її структуру та пріоритети (табл. 1)

Таблиця 1

Вплив економічних та політичних факторів на формування фіскальної політики України:

Категорія факторів	Фактори	Особливості прояву	Вплив на фіскальну політику
1	2	3	4
Економічні фактори	Економічне зростання та рецесії	Зростання економіки вимагає стримуючої політики, рецесія – стимулюючої	У часи економічного підйому (до 2008 р.) фіскальна політика була більш стійкою, однак під час криз (2008, 2014-2022 рр.) держава збільшувала витрати та застосовувала податкові стимули для підтримки економіки.
	Державний борг та бюджетний дефіцит	Високий рівень державного боргу та дефіциту бюджету	Обмежує можливості для збільшення державних витрат. Україна часто вдається до зовнішніх запозичень для фінансування дефіциту, що підвищує боргове навантаження на бюджет.
	Інфляція та валютна стабільність	Висока інфляція та коливання курсу гривні, у тому числі через суттєві руйнування, що спричинені війною	Потребує стримуючих заходів для контролю за інфляцією. Підвищення державних витрат під час криз призводить до зростання інфляції та валютної нестабільності
	Структурні реформи	Вимоги міжнародних фінансових інституцій (МВФ, Світовий банк) щодо фіскальної консолідації	Під тиском МВФ Україна проводить реформи для скорочення бюджетного дефіциту та управління державним боргом. Це вимагає жорстких заходів економії та зниження соціальних витрат

Закінчення табл. 1

1	2	3	4
Політичні фактори	Політична нестабільність та воєнні дії	Революція 2004, 2014 року та війна на сході України (2014-2024), повномасштабна війна (2022 і дотепер)	Політичні кризи призвели до значного зниження економічної активності, зростання витрат на оборону та збільшення дефіциту бюджету і державного боргу. Війна спричинила суттєве зростання витрат пов'язаних із відновленням інфраструктури, виплатами ВПО і т.ін.
	Зовнішній політичний вплив	Співпраця з МВФ, ЄС та іншими міжнародними фінансовими організаціями.	Вимоги щодо проведення реформ, зокрема пенсійної системи, податкової реформи та скорочення субсидій, формують напрямки фіскальної політики України, спрямованої на макроекономічну стабільність
	Популізм у політичних рішеннях	Соціальні обіцянки політиків під час виборів, які збільшують державні витрати	Популістські рішення, як підвищення соціальних виплат без відповідного підвищення доходів бюджету, призводять до зростання бюджетного дефіциту і підвищення боргового навантаження
	Вибори та політична ротація	Часті зміни урядів та непослідовність у проведенні фіскальної політики	Кожен новий уряд прагне запровадити власну політику, що може суперечити попереднім рішенням. Це призводить до нестабільності, труднощів у довгостроковому плануванні та послаблення ефективності реформ

Джерело: розроблено авторами на основі [6; 11-14; 17-20].

Досліджуючи особливості реалізації різних напрямів фіскальної політики в Україні під впливом зазначених економічних та політичних факторів вважаємо доцільним стверджувати таке:

- управління державним боргом, у тому числі шляхом впровадження заходів для контролю за рівнем боргу та скорочення бюджетного дефіциту, є одним із пріоритетів фіскальної політики;

- в Україні значна частина бюджету спрямовується на соціальні витрати, пенсії та субсидії, що впливає на баланс бюджету і потребує регулярного перегляду;

- Україна постійно змінює податкове законодавство для залучення інвестицій та стимулювання економічної активності, однак таке реформування податкової системи залишається малоефективним, у тому числі через високий рівень корупції та бюрократизації;

- економічні чинники (необхідність боргового фінансування, рецесії та інфляція тощо), обмежують можливості для гнучкої фіскальної політики, а

політична нестабільність, конфлікти та зовнішній вплив ускладнюють впровадження довгострокових реформ, роблячи фіскальну політику більш чутливою до короткострокових політичних рішень та популізму;

– Україна продовжує співпрацю з МВФ та іншими міжнародними фінансовими організаціями для забезпечення фінансової стабільності через запровадження структурних реформ, однак повномасштабні воєнні дії на значній території країни перешкоджають реформуванню податкової системи й ефективній реалізації фіскальної політики.

Дослідження теорії і практики реалізації стимулюючої політики в Україні дозволять констатувати, що Україна часто була змушена фінансувати бюджетний дефіцит за рахунок зовнішніх запозичень, що підвищило рівень боргового навантаження на всіх громадян країни. До того ж рівень корупції та недостатня ефективність державних витрат обмежують можливості стимулювання економіки через прямі інвестиції держави [11; 17].

Реалізація стримуючої фіскальної політики супроводжувалась політичними і соціальними протестами через зниження витрат на соціальні програми та підвищення податків. Крім того, співпраця країни з МВФ ускладнювала проведення цієї політики через примушення України до жорстких заходів економії [11].

Оцінка ефективності фіскальної політики є важливим аспектом макроекономічного аналізу, оскільки вона дозволяє урядам визначити ступінь досягнення фіскальних цілей і дослідити їхній вплив на економічну стабільність. До основних підходів щодо оцінки ефективності фіскальної політики, які використовуються у світовій практиці й розкривають вплив політики на макроекономічні умови та соціально-економічний розвиток і базуються на використанні показників фінансової статистики варто віднести такі, що ґрунтуються на:

- фіскальних правилах та індикаторах стійкості;
- моделях структурного дефіциту та циклічно скоригованого балансу;
- економетричних моделях та індексах фіскальної стійкості;
- аналізі еластичності податкових надходжень;
- інтегрованих показниках ефективності фіскальної політики.

Для оцінки фіскальної політики за означеними підходами у світовій практиці застосовується сукупність таких показників / індикаторів (табл. 2).

Використання *фіскальних правил та індикаторів стійкості* є одним із ключових підходів, який включає обмеження щодо рівня дефіциту бюджету, боргу та витрат уряду, допомагає уникнути надмірного накопичення боргу та забезпечує ефективне розподілення ресурсів, особливо в умовах економічних криз, й дозволяє виявити довгострокову стабільність фіскальної політики та оцінити її вплив на боргову стійкість країни.

Таблиця 2

Система статистичних показників оцінки ефективності фіскальної політики: світовий досвід

Підхід 1	Показник 2	Опис 3	Призначення 4
Використання фіскальних правил та індикаторів стійкості	Дефіцит бюджету (% ВВП)	Відношення дефіциту державного бюджету до обсягу валового внутрішнього продукту	Оцінює рівень фінансової дисципліни та здатність уряду забезпечувати витрати без надмірного боргу
	Державний борг (% ВВП)	Співвідношення загального державного боргу до ВВП	Визначає рівень боргового навантаження на економіку
	Первинний баланс (% ВВП)	Баланс бюджету без урахування витрат на обслуговування державного боргу	Дозволяє оцінити фіскальну політику без впливу боргових зобов'язань
	Відношення обслуговування боргу до доходів бюджету	Частка витрат на обслуговування боргу в загальних доходах бюджету	Показує фінансову спроможність уряду обслуговувати борги
	Фіскальне правило витрат	Ліміт на зростання державних витрат (зазвичай у відсотках до ВВП або попереднього бюджету)	Забезпечує контроль над зростанням витрат, не пов'язаних із доходами бюджету
	Циклічно скоригований баланс	Бюджетний баланс, скоригований на економічний цикл	Оцінює довгострокову стійкість фіскальної політики
Моделі структурного дефіциту та циклічно скоригованого балансу	Циклічно скоригований дефіцит	Дефіцит бюджету, скоригований на вплив економічного циклу	Оцінює фіскальну політику без врахування тимчасових змін, спричинених економічними коливаннями
	Структурний дефіцит бюджету	Рівень дефіциту бюджету, який залишався б за умов повної зайнятості та нормального функціонування економіки	Дозволяє оцінити стійкість бюджетної політики в довгостроковій перспективі
	Потенційний ВВП	Теоретичний рівень ВВП, який могла б досягти економіка за умов повного використання ресурсів	Служить основою для розрахунку циклічно скоригованих показників
	Циклічний компонент бюджету	Різниця між фактичним та структурним дефіцитом бюджету	Показує вплив економічного циклу на бюджет
	Еластичність податкових надходжень	Чутливість податкових надходжень до змін ВВП або інших економічних показників	Допомагає врахувати зміни в податкових доходах під час розрахунків циклічно скоригованих балансів

Продовження таблиці 2

1	2	3	4
Економетричні моделі та індекси фіскальної стійкості	Фіскальний імпульс	Оцінює зміну фіскальної політики залежно від зміни рівня структурного дефіциту	Показує, наскільки фіскальна політика впливає на економічне зростання
	Індекс фіскальної стійкості (FSI)	Визначає здатність країни обслуговувати борг за даних бюджетних умов	Відображає довгострокову стійкість державного боргу
	Індекс стійкості боргу	Враховує відношення боргу до ВВП, процентних ставок та темпів зростання економіки	Допомагає оцінити межу безпечного рівня державного боргу
	Рівень податкових надходжень	Відношення податкових надходжень до ВВП	Вказує на ефективність податкової системи у забезпеченні бюджетних потреб
	Гранична ставка обслуговування боргу	Частка витрат на обслуговування боргу в загальному обсязі бюджетних доходів	Показує, наскільки боргова політика є безпечною для бюджету
	Еластичність податкових доходів	Вимірює, наскільки зміна економічного зростання впливає на зміну податкових надходжень	Допомагає прогнозувати зміну доходів бюджету залежно від макроекономічної динаміки
Аналіз еластичності податкових надходжень	Еластичність податкових надходжень до ВВП	Визначає зміну податкових надходжень у відсотках у відповідь на зміну ВВП на 1%	Відображає чутливість податкової системи до змін економічного зростання
	Еластичність прямих податків до ВВП	Вимірює, наскільки прямі податки (податок на прибуток, ПДФО) реагують на зміну ВВП	Дає уявлення про ефективність оподаткування доходів і прибутків в умовах зростання економіки
	Еластичність непрямих податків до ВВП	Вимірює, наскільки непрямі податки (ПДВ, акцизи) змінюються зі зростанням ВВП	Показує залежність бюджету від споживчого попиту та інфляції
	Рівень автоматичних стабілізаторів	Частка податкових надходжень, яка змінюється автоматично зі зміною економічних умов	Оцінює, наскільки податкова система сприяє згладжуванню циклічних коливань в економіці
	Сукупна еластичність податкової системи	Враховує еластичність як прямих, так і непрямих податків	Показує загальний вплив податкової системи на державні доходи в умовах змін економічної активності

Закінчення таблиці 2

1	2	3	4
Інтегровані показники ефективності фіскальної політики	Дефіцит/профіцит бюджету (у % до ВВП)	Співвідношення між бюджетними доходами та видатками	Оцінює стійкість бюджетної системи.
	Державний борг (у % до ВВП)	Частка загального державного боргу в структурі ВВП	Оцінює боргову стійкість та здатність держави обслуговувати борг
	Індекс податкового навантаження	Загальний обсяг податкових надходжень у відсотках до ВВП	Аналізує вплив податкової політики на економічний розвиток
	Рівень автоматичних стабілізаторів	Внесок автоматичних змін податкових надходжень і соціальних виплат у згладжування циклічних коливань	Відображає роль фіскальної політики у стабілізації економіки
	Фіскальний імпульс	Зміна структурного дефіциту бюджету за певний період	Аналізує короткостроковий вплив фіскальної політики на економічне зростання
	Ефективність соціальних видатків	Співвідношення між соціальними видатками та рівнем соціальної нерівності або бідності	Оцінює соціальну спрямованість бюджетної політики
	Рівень інвестиційної складової видатків	Частка видатків бюджету, спрямованих на капітальні інвестиції	Показує ступінь сприяння довгостроковому економічному зростанню
	Мультиплікатор державних витрат	Оцінює, наскільки зміна державних видатків впливає на економічний випуск	Допомагає зрозуміти ефективність державного фінансування

Джерело: розроблено авторами на основі [1-5; 7-9].

В Україні, попри наявний потенціал, зазначений підхід використовується обмежено (наприклад, у державній політиці закріплений орієнтир ліміту дефіциту бюджету до 3 % ВВП), проте його реалізація стикається з численними економічними (фінансово-економічні кризи, військові дії, високий рівень боргу), інституційними (відсутність незалежного органу, що контролював би виконання фіскальних правил, слабкий рівень прозорості в управлінні державними фінансами) та політичними (прийняття популістських рішень) перешкодами. Крім того, нерегулярне оновлення економічних показників знижує точність оцінок, а іноді й унеможливує розрахунок окремих показників / індикаторів оцінки. Таким чином, в Україні фіскальні правила формально існують, але їх порушення є звичним явищем через економічну нестабільність. На відміну від України у країнах ЄС фіскальні правила чітко закріплені в Маастрихтських критеріях (наприклад, граничний рівень дефіциту 3 % ВВП та державного боргу 60 % ВВП), а в США використовується правило збалансованого бюджету в багатьох штатах, а на федеральному рівні діє ліміт на розмір державного боргу.

Для об'єктивної оцінки фіскальної позиції в умовах економічних коливань у країнах ЄС та ОЕСР широко використовують *моделі структурного дефіциту та циклічно скоригованого бюджету*. Підхід до оцінки ефективності фіскальної політики на основі цих моделей дає можливість виключити вплив ділового циклу на фіскальні показники та дозволяє оцінити стійкість фіскальної політики на основі структурних змін. Наприклад, циклічно скоригований дефіцит показує реальне становище бюджету, усуваючи ефект від економічного зростання або спаду.

Вважаємо, що зазначений підхід оцінки ефективності фіскальної політики має спектр обмеженого використання. На нашу думку, це пов'язано з:

- недостатньою статистичною базою і нестачею детальних даних, необхідних для розрахунку потенційного ВВП, еластичності податкових надходжень та інших ключових параметрів;
- відсутністю методики розрахунку циклічно скоригованих показників, яка б враховувала локальні особливості;
- інституційною слабкістю, пов'язаною з браком спеціалізованих незалежних органів, які б відповідали за моніторинг та оцінку фіскальної політики за цим підходом;
- нестабільністю економіки, що пов'язано із постійними економічними кризами, війною та зовнішніми шоками, які ускладнюють визначення стабільних параметрів, таких як потенційний ВВП.

Оцінка фіскальної політики України в контексті використання системи показників та індикаторів цієї моделі орієнтується переважно на фактичні показники дефіциту та боргу, що робить її менш адаптивною до циклічних змін. На відміну від України, країни ЄС використовують циклічно скоригований дефіцит як обов'язковий показник у межах бюджетного моніторингу, а фінансова система США ефективно використовує концепцію циклічного коригування для бюджетного аналізу.

Застосування підходу, що базується на *економетричних моделях*, які включають аналіз фінансових статистичних даних (наприклад, аналіз вартості доходів, а також оцінка залежності між державними доходами та видатками боргового обслуговування у довгостроковому періоді тощо), дозволяє оцінювати фіскальну політику через розрахунок *індексів фіскальної стійкості*, що надає можливість відстежувати тенденції змін та прогнозувати можливі ризики.

Хоча в Україні окремі аспекти в рамках означеного підходу і застосовуються (наприклад, аналіз боргового навантаження), загальна система показників фіскальної стійкості не інтегрована в практику. Така ситуація спричинена:

- недостатнім рівнем економетричного моделювання;
- обмеженістю статистичних даних;
- популістською спрямованістю державної політики, що часто перешкоджає впровадженню об'єктивних аналітичних методів;
- постійними кризами, війною з 2014 року та нестабільністю економіки, які ускладнюють використання моделей, що базуються на стабільних макроекономічних припущеннях.

На нашу думку, Україні доцільно розглянути досвід країн ЄС та США, які широко використовують індекс фіскальної стійкості (FSI) для моніторингу фіскальної стабільності, прогнозування боргових сценаріїв та оцінки впливу фіскальної політики на макроекономічні показники розвитку.

Підхід, який включає *аналіз еластичності податкових надходжень* стосовно ВВП дозволяє визначити реакцію податкових доходів на зміни в економічному середовищі. Еластичність дає змогу оцінити ступінь стійкості податкової системи до шоків та макроекономічної нестабільності. Наприклад, висока еластичність доходів сприяє гнучкій фіскальній політиці, що особливо важливо в умовах фінансово-економічних криз.

У США аналіз еластичності допомагає прогнозувати надходження до бюджету в разі змін податкових ставок, у країнах ЄС, зокрема в Німеччині та Франції, еластичність податкових надходжень регулярно використовується для оцінювання податкової політики.

Аналіз еластичності податкових надходжень в Україні застосовується обмежено, переважно в дослідженнях або за ініціативою таких міжнародних організацій, як МВФ та Світовий банк. На сьогодні цей підхід не є офіційно інтегрованим у процес бюджетного планування чи аналізу фіскальної політики, однак окремі аспекти аналізу еластичності були виконані Інститутом соціально-економічної трансформації, Центром соціально-економічних досліджень «CASE Україна» у 2019 році [13].

Вважаємо, що основні причини обмеженого використання аналізу еластичності податкових надходжень пов'язані з:

- недостатньою якістю статистичних даних у розрізі податкових надходжень та економічної активності;
- складністю методології і нестачею фахівців, що мають відповідні навички детальних економетричних розрахунків;

- політичною нестабільністю і частими змінами в податковій системі (податкові ставки, пільги), що спотворюють реальну еластичність;
- недостатньою автоматизацією, тобто нестачею інструментів для регулярного моніторингу податкової еластичності.

Сучасні дослідження застосовують **комплексні інтегровані показники**, що оцінюють ефективність фіскальної політики через поєднання різних аспектів економічного, соціального та фінансового впливу. Такий підхід базується на комплексному аналізі, який включає кількісні та якісні параметри й дозволяє охопити не тільки фіскальні показники, але й визначити вплив фіскальної політики на інші сектори економіки, зокрема зайнятість і соціальну стабільність.

Даний підхід має часткове застосування в Україні, переважно в рамках досліджень та консультацій з міжнародними організаціями. Щодо практики оцінки ефективності фіскальної політики, то деякі показники (дефіцит бюджету, державний борг) використовуються, але вони не завжди інтегруються в комплексний аналіз.

Причини такого обмеженого застосування доцільно пов'язати із:

- нестачею аналітичних інструментів (відсутністю повністю автоматизованих систем для збору та аналізу інтегрованих показників);
- недостатністю (обмеженістю, нерегулярністю) статистичних даних;
- політичною нестабільністю, яка ускладнює довгостроковий аналіз;
- відсутністю методики оцінки інтегрованих показників, адаптованої до українських умов;
- залежністю значної частини оцінок фіскальної політики від рекомендацій МВФ, Світового банку або ЄС.

Кожен із зазначених підходів має свої переваги, недоліки й обмеження застосування (рис. 2).

З огляду на це нами було розроблено систему рекомендаційних заходів, впровадження яких дозволить запровадити використання зазначених підходів для оцінювання ефективності національної фіскальної політики. До ключових рекомендацій вважаємо доцільним віднести наступні:

- удосконалення статистичної бази шляхом створення єдиної платформи для збору та аналізу фінансових даних на основі сучасних цифрових технологій;
- розробку методики розрахунку циклічно скоригованих показників для оцінки дефіциту та ефективності податкової політики;
- створення незалежного аналітичного і моніторингового центру;
- застосування інтегрованих показників ефективності фіскальної політики, які включають соціальні, економічні та боргові аспекти;
- зміцнення інституційного потенціалу за допомогою підвищення кваліфікації фахівців і розвиток співпраці з міжнародними організаціями.

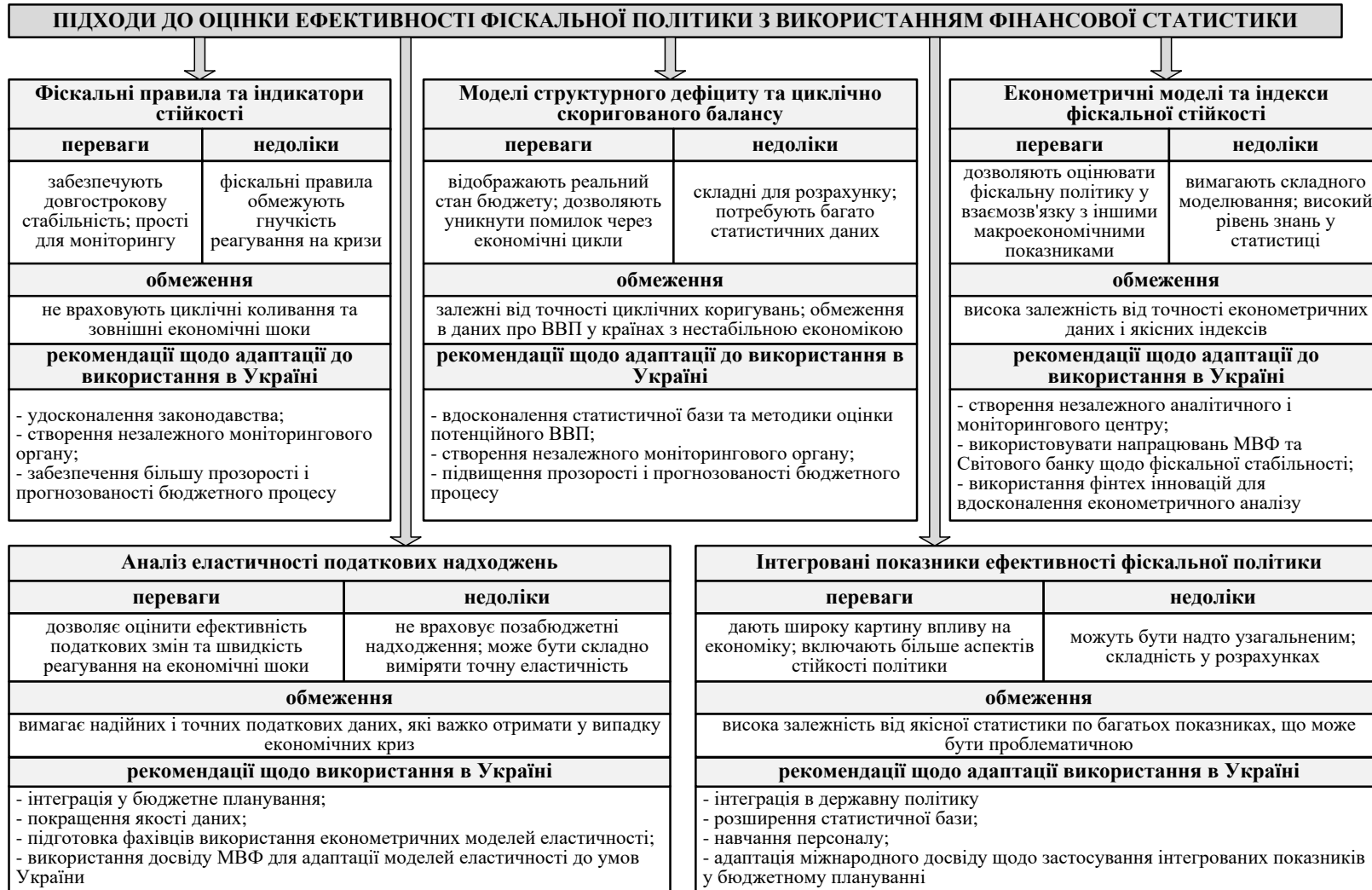

Рис. 2. Переваги, недоліки й обмеження підходів до оцінки ефективності фіскальної політики
Джерело: розроблено авторами на основі [1-9; 13; 17; 18; 20].

Висновки і пропозиції. Фінансова статистика є критично важливим інструментом для аналізу стану державних фінансів, що забезпечує прозорість і підзвітність урядових рішень. Використання фінансових показників дозволяє оцінити вплив фіскальної політики на економічну стабільність і соціально-економічний розвиток країни. В Україні ключовими інструментами фіскальної політики залишаються податкове регулювання, управління державним боргом і видатками та бюджетне планування. Однак економічні кризи, війна на території України, політична нестабільність обмежують їхню ефективність, що потребує удосконалення аналітичної бази для ухвалення рішень. У науковій статті було узагальнено сучасні підходи до оцінки ефективності фіскальної політики, включаючи фіскальні правила та індикатори стійкості, аналіз еластичності податкових надходжень, моделі структурного дефіциту та циклічно скоригованого балансу, економетричні моделі та індекси фіскальної стійкості, а також інтегровані показники ефективності. Зокрема, досліджено сутність і зміст цих підходів, їхні переваги, недоліки й обмеження застосування, узагальнено показники фінансової статистики, які доцільно застосовувати для аналізу й оцінки ефективності фіскальної політики. Досліджено також міжнародний досвід використання методик оцінювання ефективності фіскальної політики й можливості його адаптації в Україні з урахуванням розробленої авторами системи заходів і рекомендацій.

Список використаних джерел

1. Effective Macroeconomic and Fiscal Management [Electronic resource] / World Bank Group Scorecard. – Accessed mode: https://scorecard.worldbank.org/en/outcomes/effective-macroeconomic-and-fiscal-management?orgCode=WBG&refareatype=REGION&refareacode=ACW&age=_T&disability=_T&sex=_T.
2. Fiscal rules, fiscal space and procyclical fiscal policy [Electronic resource]. – Accessed mode: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1872.sk.pdf?be90c304fd8a74641919c1cc82353e0a>.
3. Fiscal Monitor [Electronic resource] / International Monetary Fund. – Accessed mode: <https://www.imf.org/en/publications/FM>.
4. Lysiak L. Assessment of financial sustainability of the local budgets: case of Ukraine [Electronic resource] / L. Lysiak, S. Kachula, O. Hrabchuk, M. Filipova, A Kushnir. // Public and Municipal Finance. – 2020. – № 9(1). – С. 48-59. – Accessed mode: https://www.businessperspectives.org/images/pdf/applications/publishing/templates/article/assets/14272/PMF_2020_01_Lysiak.pdf.
5. Study on ‘Do EU Fiscal Rules Support or Hinder Counter-Cyclical Fiscal Policy? [Electronic resource]. – Accessed mode: https://commission.europa.eu/publications/study-do-eu-fiscal-rules-support-or-hinder-counter-cyclical-fiscal-policy_en.
6. Stashchuk O. Analysis of fiscal efficiency of taxation in the system of filling budget funds in Ukraine [Electronic resource] / O. Stashchuk, A. Boiar, T. Shmatkovska, M. Dziamulych, O. Skoruk, S. Tesliuk, Y. Zintso // AD ALTA: Journal of interdisciplinary research. – 2021. – № 11(1). – Pp. 47-51. – Accessed mode: https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-04/2021_Analysis%20of%20fiscal%20efficiency%20of%20taxation%20in%20the%20system%20of%20filling%20budget%20funds%20in%20Ukraine.pdf.
7. The European Fiscal Board assesses the appropriate fiscal stance for the euro area in 2022 [Electronic resource]. – Accessed mode: https://commission.europa.eu/publications/european-fiscal-board-assesses-appropriate-fiscal-stance-euro-area-2022_en.

8. World Bank Group. Fiscal balance, % of GDP [Electronic resource]. – Accessed mode: <https://prosperitydata360.worldbank.org/en/indicator/WB+CCDFS+fbu>.
9. World Bank Group. Fiscal Policy [Electronic resource]. – Accessed mode: <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/lac-equity-lab1/fiscal>.
10. Бондарук Т. Методичний інструментарій оцінки фінансової стійкості місцевих бюджетів України [Електронний ресурс] / Т. Бондарук, І. Бондарук, М. Дубина // Світ фінансів. – 2019. – Вип. 2. – С. 60-72. – Режим доступу: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36268/1/%d0%91%d0%be%d0%bd%d0%b4%d0%b0%d1%80%d1%83%d0%ba.pdf>.
11. Вдовиченко А. Функція реакції фіскальної політики та фіскальна стійкість в Україні [Електронний ресурс] / Вдовиченко А. // Вісник Національного банку України. – 2017. – № 240. – С. 24-38. – Режим доступу: https://journal.bank.gov.ua/uploads/articles/240_3_ukr.pdf.
12. Вдовиченко А. Як фіскальна політика впливає на ВВП та інфляцію в Україні? [Електронний ресурс] / Вдовиченко А. // Вісник Національного банку України. – 2018. – № 244. – Рр. 26–45. – Режим доступу: https://journal.bank.gov.ua/uploads/articles/244_2_ukr.pdf.
13. Гетман О. Порівняльний аналіз фіскального ефекту від застосування інструментів уникнення оподаткування в Україні: нові виклики [Електронний ресурс] / О. Гетман, В. Дубровський, В. Черкашин / Інститут соціально-економічної трансформації, Центр соціально-економічних досліджень «CASE Україна». – Київ, 2019. – 64 с. – Режим доступу: https://case-ukraine.com.ua/content/uploads/2020/09/CASE_Tax-avoidance.pdf.
14. Дадашова П. А. Системний аналіз та моделювання впливу взаємоузгодженості монетарної та фіскальної політики на макроекономічну стабільність : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук / П. А. Дадашова ; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.". – Київ, 2017. – 276 с.
15. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
16. Карлін М. І. Соціальна і фіскальна політика держави: проблеми регіональної координації в умовах нового етапу глобалізації [Електронний ресурс] / М. І. Карлін // Демографія та соціальна економіка. – 2014. – № 2. – С. 34-44. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2014_2_5.
17. Мельникова О. В. Проблеми ефективності фіскальної політики в Україні [Електронний ресурс] / О. В. Мельникова, Ю. О. Олійник // Приазовський економічний вісник. – 2019. – Вип. 3(14). – С. 71-75. – Режим доступу: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/431885de-8f1c-48ea-83ea-e380ccf70f8b/content>.
18. Системний аналіз формування державної політики в умовах макроекономічної де-стабілізації / за ред. д-ра екон. наук, проф. І. Г. Лук'яненко. – Київ : НаУКМА, 2017. – 464 с.
19. Чугунов І. Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку / І. Я. Чугунов. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. – 532 с.
20. Чугунов І. Я. Бюджетно-податкова політика в умовах невизначеності / І. Я. Чугунов, В. Д. Макогон // *Scientia Fructuosa*. – 2023. – № 4. – С. 19-31.

References

1. *World Bank Group Scorecard*. (n.d.). Effective Macroeconomic and Fiscal Management. https://scorecard.worldbank.org/en/outcomes/effective-macroeconomic-and-fiscal-management?orgCode=WBG&refareatype=REGION&refareacode=ACW&age=_T&disability=_T&sex=_T.
2. Fiscal rules, fiscal space and procyclical fiscal policy. (2015). <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecbwp1872.sk.pdf?be90c304fd8a74641919c1cc82353e0a>.
3. International Monetary Fund. (n.d.). Fiscal Monitor. <https://www.imf.org/en/publications/FM>.
4. Lysiak, L., Kachula, S., Hrabchuk, O., Filipova, M., & Kushnir, A. (2020). Assessment of financial sustainability of the local budgets: case of Ukraine. *Public and Municipal Finance*, 9(1), 48-59. https://www.businessperspectives.org/images/pdf/applications/publishing/templates/article/assets/14272/PMF_2020_01_Lysiak.pdf.

5. Study on ‘Do EU Fiscal Rules Support or Hinder Counter-Cyclical Fiscal Policy?’ https://commission.europa.eu/publications/study-do-eu-fiscal-rules-support-or-hinder-counter-cyclical-fiscal-policy_en.

6. Stashchuk, O., Boiar, A., Shmatkovska, T., Dziamulych, M., Skoruk, O., Tesliuk, S., & Zintso, Y. (2021). Analysis of fiscal efficiency of taxation in the system of filling budget funds in Ukraine. *AD ALTA: Journal of interdisciplinary research*, 11(1), 47-51. https://lib.lntu.edu.ua/sites/default/files/2021-04/2021_Analysis%20of%20fiscal%20efficiency%20of%20taxation%20in%20the%20system%20of%20filling%20budget%20funds%20in%20Ukraine.pdf.

7. The European Fiscal Board assesses the appropriate fiscal stance for the euro area in 2022. https://commission.europa.eu/publications/european-fiscal-board-assesses-appropriate-fiscal-stance-euro-area-2022_en.

8. *World Bank Group*. (n.d.). Fiscal balance, % of GDP. <https://prosperitydata360.worldbank.org/en/indicator/WB+CCDFS+fb>.

9. *World Bank Group*. (n.d.). Fiscal Policy. <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/lac-equity-lab1/fiscal>.

10. Bondaruk T., Bondaruk I., Dubyna M. (2019). Metodychnyi instrumentarii otsinky finansovoi stiikosti mistsevykh biudzhetiv Ukrainy [Methodological tools for assessing the financial sustainability of local budgets of Ukraine]. *Svit finansiv – World of Finance*, 2, 60-72. <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36268/1/%d0%91%d0%be%d0%bd%d0%b4%d0%b0%d1%80%d1%83%d0%ba.pdf>.

11. Vdovychenko, A. (2017). Funktsiia reaktsii fiskalnoi polityky ta fiskalna stiikist v Ukraini [Reaction function of fiscal policy and fiscal sustainability in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy – Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 240, 24-38. https://journal.bank.gov.ua/uploads/articles/240_3_ukr.pdf.

12. Vdovychenko, A. (2018). Yak fiskalna polityka vplyvaie na VVP ta inflitsiiu v Ukraini? [How does fiscal policy affect GDP and inflation in Ukraine?] *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy – Bulletin of the National Bank of Ukraine*, (244), 26–45. https://journal.bank.gov.ua/uploads/articles/244_2_ukr.pdf

13. Hetman O., Dubrovskiy V., & Cherkashyn V. (2019). *Porivnialnyi analiz fiskalnogo efektu vid zastosuvannia instrumentiv unyknennia opodatkuvannia v Ukraini: novi vyklyky [Comparative analysis of the fiscal effect of the use of tax avoidance instruments in Ukraine: new challenges]*. https://case-ukraine.com.ua/content/uploads/2020/09/CASE_Tax-avoidance.pdf.

14. Dadashova, P.A. (2017). *Systemnyi analiz ta modeliuвання vplyvu vzaiemouzgodzhenosti monetarnoi ta fiskalnoi polityky na makroekonomichnu [System analysis and modeling of the impact of the coherence of monetary and fiscal policy on macroeconomic stability]* [dissertation for the degree of Candidate of Economic Sciences; Kyievo-Mohylian. Akad].

15. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. (n.d.). <https://www.ukrstat.gov.ua>.

16. Karlin, M.I. (2014). Sotsialna i fiskalna polityka derzhavy: problemy rehionalnoi koordynatsii v umovakh novoho etapu hlobalizatsii [Social and fiscal policy of the state: problems of regional coordination in the conditions of a new stage of globalization]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika – Demography and social economy*, (2), 34-44. http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2014_2_5.

17. Melnykova, O.V., Oliinyk, Yu.O. (2019). Problemy efektyvnosti fiskalnoi polityky v Ukraini [Problems of fiscal policy efficiency in Ukraine]. *Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk – Priazovsky Economic Bulletin*, 3(14), 71-75. <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/431885de-8f1c-48ea-83ea-e380ccf70f8b/content>.

18. Lukianenko, I.H. (Ed.). (2017). *Systemnyi analiz formuvannia derzhavnoi polityky v umovakh makroekonomichnoi destabilizatsii [Systemic analysis of state policy formation in the context of macroeconomic destabilization]*. NaUKMA.

19. Chuhunov, I.Ia. (2021). *Biudzhetna stratehiia suspilnoho rozvytku [Budget strategy of social development]*. Kyiv. nats. torh.-ekon.un-t.

20. Chuhunov, I.Ia., & Makohon, V.D. (2023). *Biudzhetno-podatкова polityka v umovakh nevyznachenosti [Fiscal policy under conditions of uncertainty]*. *Scientia Fructuosa*, (4), 19-31.

Отримано 15.09.2024

UDC 336.22:311(477)

Olena Shyshkina

Doctor of Economic Sciences, Professor,

Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance

Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: shyshkina.olena.v@gmail.com. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0002-8946-1027>

ResearcherID: [F-3208-2014](https://orcid.org/0000-0002-8946-1027). **Scopus Author ID:** [58995081900](https://orcid.org/0000-0002-8946-1027)

Olha Kalchenko

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance

National University "Chernihiv Polytechnic" (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: onkalchenko.2014@gmail.com. **ORCID:** <http://orcid.org/0000-0002-7120-9843>

ResearcherID: [H-2185-2014](https://orcid.org/0000-0002-7120-9843). **Scopus Author ID:** [57220056099](https://orcid.org/0000-0002-7120-9843)

PROBLEMS AND PROSPECTS OF USING FINANCIAL STATISTICS TO ASSESS EFFECTIVENESS OF FISCAL POLICY IN UKRAINE

In the article, the role of financial statistics as a key tool to assess effectiveness of fiscal policy in Ukraine is studied. In economic instability, high inflation and structural reforms caused, among other things, by consequences of war and required integration with European standards, using financial statistics provides for transparent, accountable and effective public financial policy.

Scientific paper focuses on main directions (simulative fiscal policy and restraining fiscal policy) and tools to implement fiscal policy, in particular tax regulation, public expenditure and debt management, and budget planning. The author in the article analyzes influence of economic and political factors on the fiscal policy formation, such as economic growth and recessions, public debt and budget deficit, inflation and currency instability, structural reforms, political instable and military actions, external political impact, elections and political rotation, and populism in political decisions.

Theoretical approaches to assess effective fiscal policy using financial statistics are identified and summarized. These approaches include those based on fiscal rules and sustainability indicators, models of structural deficits and cyclically adjusted balance sheets; econometric models and fiscal sustainability indices; analysis of elasticity of tax revenues; and integrated indicators of effective fiscal policy.

International experience of applying statistical methods by assessing fiscal policy is studied and its possible adaptation in Ukraine are formulated. Recommendations for improved application of financial statistical data by monitoring and analysis of fiscal policy in Ukraine are developed.

The results obtained underline relevance of financial statistics to improve efficiency of public finance management, ensuring macroeconomic stability and socio-economic development of the country.

Keywords: *fiscal policy; financial statistics; restraining policy; stimulating policy; efficiency; fiscal sustainability; econometric models; tax revenue elasticity; integrated performance indicators.*

Table: 2. Fig.: 2. References: 20.